

УДК 339.72

ББК 65.5-56

Мацьків В.В.

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”,
Міністерство освіти і науки України,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76000, Україна,
тел.: 0342752391,
e-mail: Gy40k1986@gmail.com

Анотація. У статті досліджено проблемні аспекти залучення іноземних інвестицій. Обґрунтовано важливість регулювання інвестиційної сфери в рамках забезпечення інвестиційної безпеки держави. Проведено аналіз динаміки показників інвестиційної діяльності та здійснено оцінку рівня загроз інвестиційної безпеки. Визначені основні негативні фактори необґрунтованої інвестиційної політики та окреслено шляхи мінімізації їх впливу. Доведено необхідність перегляду державної інвестиційної політики задля подолання деформації у структурі економіки та надані пропозиції відносно ліквідації загроз інвестиційної безпеки.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна безпека, загрози, іноземний капітал, деформація, економічний розвиток країни.

Matskiv V.V.

PROBLEMS OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS TO ECONOMY OF UKRAINE: CURRENT CHALLENGES

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76000, Ukraine,
tel.: 0342752391,
e-mail: Gy40k1986@gmail.com

Abstract. In the article the problematic aspects of foreign investment were investigated. The importance of investment regulation within the provision of investment security of country was proved. The dynamics of the investment were analyzed and investment security threats were estimated. The main unreasonable investment policy negative factors and ways of reduction of their impact were defined. The necessity of revision of public investment policy for overcoming deformation in the structure of the economy was grounded and suggestions of elimination of investment security threats were provided.

Key words: investments, investment security, threats, foreign capital, deformation, economic development.

Вступ. Ми живемо в епоху глобальної конкуренції, коли для досягнення успіху потрібні нові підходи до розвитку національної економіки та системи економічної безпеки країни. Першочерговою об'єктивною необхідністю, як свідчить досвід останніх років, є зосередження зусиль на досягненні економічної безпеки держави.

У сучасному середовищі однією з найбільш важливих складових економічної безпеки є інвестиційна безпека. Серед науковців відсутній одностайний підхід до розуміння сутності цієї категорії. Про те, в узагальненому вигляді, під інвестиційною складовою економічної безпеки, розуміють сукупність нормативно-правових, соціально-економічних та екологічних умов, що визначають тип і рівень процесу

відтворення вкладеного капіталу. При цьому, зауважують також, що інвестиційна безпека визначається можливістю нагромадження ресурсів.

Міністерство економічного розвитку та торгівлі України в “Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України” зазначає, що інвестиційна безпека - це такий рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатен забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів [10].

Інвестиційна безпека країни забезпечується тільки при дотриманні необхідного рівня граничної норми інвестування. Дотримання даної умови дозволяє здійснювати розширене відтворення основного капіталу, підвищує рівень конкурентоспроможності економіки, забезпечує зростання ВВП та дає можливість відтворювати науково-технічний та інтелектуальний потенціал нації. Також від граничної норми інвестування залежить рівень екологічної безпеки та можливість зберігати та відновлювати природні ресурси.

Необхідність та важливість забезпечення необхідного рівня інвестиційної безпеки держави полягає у можливості запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам державним інтересам, що виникають в інвестиційній сфері.

Постановка завдання. Загалом проблеми забезпечення інвестиційної безпеки знайшли своє відображення у наукових працях багатьох вітчизняних учених. О.І. Барановський одним з перших визначив систему індикаторів для кількісної та якісної оцінки інвестиційної безпеки держави [2]. Професор В.І. Кириленко у своїй монографії наводить доволі ґрунтовну методичку оцінки стану інвестиційної безпеки держави [5]. Регіональний аспект в оцінці інвестиційного потенціалу, а також механізми нарощення інвестицій досліджені в працях З.В. Герасимчука та В.Р. Ткачука [4]. Місце та роль інвестиційної безпеки в системі держави досліджувались С.І. Мошенським [7, с. 168]. О.Р. Волосом випрацьовані загальні рекомендації щодо усунення загроз економічної безпеки [3, с. 29]. У наукових працях висвітлене широке коло питань, серед яких сутність категорії “інвестиційна безпека”, її структура, сутність і порядок розрахунку індикаторів фактори впливу, методичні принципи оцінки і т.п. Про те в умовах швидкоплинної зміни факторів впливу потрібні нові підходи щодо зміцнення інвестиційної безпеки та протидії загрозам. Аналіз проблематики показав існування спрощених підходів до її розуміння. Недостатня розробленість теоретичних та практичних аспектів забезпечення інвестиційної безпеки зумовлює потребу подальшого дослідження та пошуку шляхів розв’язання цих проблем.

Метою статті є аналіз сучасних загроз інвестиційній безпеці держави та пошук шляхів мінімізації впливу негативних факторів.

Результати. Як відомо зі вступом України до СОТ наша економіка остаточно закріпила за собою статус “відкритої”. Зокрема про це свідчить щорічне зростання рівня фінансової допомоги. За даними НБУ валовий зовнішній борг України у 2016 році становив 116,01 млрд. дол. США, що відповідно до ВВП склало 128,2% [11]. Через це зростає ризик негативного впливу зовнішніх факторів на безпеку та стабільність фінансово-економічної системи України. Тому основним завданням формування правильної інвестиційної політики є ідентифікація можливих, та уже наявних загроз, виявлення причин їх появи та окреслення шляхів їм протидії.

Незважаючи на військовий конфлікт та економічну кризу Україна залишається привабливою для іноземного інвестора в якості споживчого ринку та ринку недорогої, але кваліфікованої робочої сили.

Нажаль офіційна статистика не дає можливості реально оцінити надходження чи витік капіталу з економіки країни. Для прикладу у 2016 році платіжний баланс було

зведено з профіцитом у 1,3 млрд. дол. США [11]. Однак таке позитивне сальдо не означає, що валюта, яка прийшла в економіку країни буде на неї працювати. Більшість цих коштів надійшли у фінансовий сектор економіки через підвищення вимог НБУ щодо до капіталізації банківської системи.

Негативним фактором є те, що у багатьох випадках прямі іноземні інвестиції мають українське походження. Лідером у цьому плані є Кіпр. Частка надходжень інвестицій від компаній зареєстрованих в цій країні у % до загального підсумку прямих іноземних інвестицій становить близько 24,4%. Ще близько 4,2% надійшло з Белізу та Віргінських островів [8]. Всі три країни є класичними офшорами.

Рух капіталу з інших країн також має певні особливості. Значними є надходження з таких розвинутих країн як Німеччина та Нідерланди. Однак величина та відсутність зростання інвестицій з Німеччини пояснюється тим, що саме через німецьку компанію індійська “ArcelorMittal” контролює “Криворіжсталь”.

Інвестиції з Нідерландів зумовлені тим, що зареєстрована в цій країні компанія VimpelCom Ltd. володіє 43 % акцій компанії “Київстар”. Найбільшим власником VimpelCom Ltd є російська “Альфа-груп”. Реальні інвестиції з Нідерландів незначні.

Такі факти вказують на необхідність перегляду політики держави у сфері залучення іноземних інвестицій.

На даний час існують різні думки щодо доцільності іноземного інвестування на теренах нашої держави та її регіонів. Хоча є цілий ряд позитивних аспектів від залучення інвестицій є і негативні прояви цього явища.

В першу чергу це диспропорція стосовно вкладень за видами економічної діяльності. З 43,371 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій, що надійшли в економіку України за роки незалежності, лише близько 30 % припадало на промисловість. Це зумовлює низьку ефективність інвестицій, оскільки іноземні інвестори вкладають кошти в ті сфери економіки, які є неперіоритетними і мають низький показник доданої вартості. Такі інвестиції не створюють додаткових виробничих потужностей, достатньої кількості нових виробничих місць та й унеможливають інноваційний процес у галузі.

Такий стан інвестиційної політики держави вдало характеризують слова посла США в Україні Джеффри Пайета під час підписання угоди про залучення інвестицій на будівництво зернового терміналу у морському порту “Південний”, про наявність в Україні потенціалу стати аграрною наддержавою. За його словами підписана 24 лютого 2016 року угода з американською компанією Cargill про інвестування 100 млн. дол. США у будівництво нового зернохранища дасть Україні можливість подвоїти обсяг зернових, які вона експортує [1].

Світова практика показує, що держави, які спеціалізуються лише на експорті сировини ніколи не досягнуть рівня розвинутих країн в експорті яких переважає продукція з високим рівнем доданої вартості.

Привабливість сільськогосподарського сектору тимчасове явище, яке склалось в умовах значних курсових різниць спричинених девальвацією гривні.

Наступним проблемним аспектом залучення іноземного капіталу є низькі стандарти якості продукції з іноземними інвестиціями та недостатня їх конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Це пояснюється тим, що часто іноземний інвестиційний та кредитний ресурси не йдуть на фінансування науковоємних галузей, а вкладаються у виробництво продукції, яка уже є застарілою в материнських компаніях.

Факт довготривалої відсутності модернізації та зростання економіки України, рівня ВВП та інших економічних показників, а також повна деструкція в економічному балансі може свідчити про те, що наша країна опинилася в ситуації коли мусить “спеціалізуватися” на бідності.

В таких умовах варто приділяти більше уваги внутрішнім капітальним інвестиціям, які в кілька разів за обсягом переважають прямі іноземні інвестиції, оскільки саме внутрішні капітальні інвестиції визначають загальний стан капіталовкладень. Для прикладу у 2015 році обсяг залучених капітальних інвестицій становив 12,5 млрд. дол. США, тоді як річний приток прямих іноземних інвестицій склав лише 3,8 млрд. дол. США [8]. Частка іноземного капіталу в загальному показнику капітальних інвестицій коливається на рівні – 2–3%.

Державна політика повинна бути спрямована в першу чергу на створення відповідних умов для внутрішнього інвестування. Приклад інших країн доводить, що слідом за зростанням внутрішніх інвестицій починають зростати й прямі іноземні інвестиції.

На жаль, у держбюджеті за останні кілька років, на реалізацію інвестиційних проектів передбачається лише близько 1 млрд. грн. Та й серед тих десяти проектів, які фінансуються державою немає жодного у промисловому секторі чи в інноваційній діяльності [9].

Висновки. Інвестиційна сфера є одним з індикаторів економічного розвитку. Вона миттєво реагує на зовнішні та внутрішні чинники. Роль інвестиційного процесу в умовах кризових явищ економіки постійно посилюється. Нівелювання загрози стабільності фінансово-економічної системи України через залучення кредитних та інвестиційних ресурсів стає можливим тільки за умови проведення виваженої інвестиційної політики, яка буде побудована у відповідності до довгострокових пріоритетів розвитку країни. Питання про іноземні інвестиції потрібно розглядати разом з питанням про характер виробництва, яке іноземці запроваджують. Державна інвестиційна політика повинна створити стимули не тільки для галузей чи окремих суб'єктів господарювання, а керуватись принципом інноваційності продукції, впровадженню високих технологій та створенню продукції якої ще немає на ринку.

1. Cargill інвестує 100 мільйонів в новий зерновий термінал в порту “Південний” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2016/02/24/582789/>
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
3. Волос О. Р. Інвестиційна безпека України: загрози та напрями зміцнення / О. Р. Волос // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. – 2014. – Вип. 1. – С. 29–38.
4. Герасимчук З. В. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення: монографія / З. В. Герасимчук, В. Р. Ткачук. – Луцьк : Надстиря, 2009. – 232 с.
5. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. / В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
6. Любімов В. І. Поняття та критерії інвестиційної безпеки / В. І. Любімов. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 5. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_5_5
7. Мошенський С. І. Інвестиційна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави: поняття, категорії, сутність / С. І. Мошенський // Наука молода. – 2008. – № 10. – С. 166–171.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=5dd2e5b7-a994-47f4-800e-807168233da7>
10. Про затвердження методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>
11. Статистика зовнішнього сектору. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613

References

1. "Cargill invests 100 million in new grain terminal at the port "South"." *Official site of the National Bank of Ukraine*, bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613. Accessed 28 Feb. 2017.
2. Baranovskii, O.I. *Financial security in Ukraine (assessment methodology and tools of support)*, KNEU, 2004.
3. Volos, O. R. "Investment security Ukraine: threats and trends strengthening." *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Economic series*, no 1, 2004, pp. 29-38.
4. Gerasymchuk, Z.V., and V.R. Tkachuk *Investment potential of the region: methods of evaluation mechanisms increasing: monograph*, Nadstyria, 2009.
5. Kirilenko, V.I. *Investment component of economic security: monograph*, KNEU, 2005.
6. Liubimov, V.I. "Notion and criteria of investment security." *Public administration, improvement and development*, no. 5, 2010, nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_5_5. Accessed 28 Feb. 2017.
7. Moshenskii, S.I. "Investment security in the system of economic security: concepts, categories, essence." *Science young*, no. 10, 2008, pp. 166-71.
8. *State committee of Ukrainian statistics*, www.ukrstat.gov.ua. Accessed 20 Feb. 2017.
9. *The official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine*, www.me.gov.ua/Documents/Download?id=5dd2e5b7-a994-47f4-800e-807168233da7. Accessed 28 Feb. 2017.
10. "On approval of the methodology of calculation of economic security of Ukraine. Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine on Oct. 29, 2013 № 1277." *The official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine*, www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii. Accessed 28 Feb. 2017.
11. "External sector statistics." *The National bank of Ukraine official website*, bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613. Accessed 24 Feb. 2017.

Рецензенти:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника";

Криховецька З.М. – к.е.н., доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".